

□ Прилике у Босни и Херцеговини у средишту су пажње након што је Народна скупштина Републике Српске двотрећинском већином усвојила Декларацију о затварању Канцеларије високог представника (ОХР), којом се тражи окончање те функције и потпуно гашење ОХР-а. Овом догађају претходила је изненадна оставка Кристијана Шмита на место високог представника, са ког ће, како је најавио, отићи у месецу који је почео.

Амбасадор БиХ у Србији Александар Вранеш оценио је за Први програм Радио Београда да начин на који Шмит одлази представља крунски доказ нелегалности његовог мандата.

"Он је доведен у питање из разлога што га Савет безбедности није верификовао, а Савет безбедности је једино тело које је Дејтон одредио да верификује и именује високе представнике. Дакле, чињеница да он није поднео оставку Савету безбедности како би требало, него том једном фантомском, недејтонском телу које се зове Савет за имплементацију мира, говори у прилог чињеници да је руководство Републике Српске

све ове године било у праву", изјавио је Врањеш у програму Радио Београда.

Притисак Вашингтона и енергетски интереси

Према речима амбасадора БиХ, Шмит је изненада послао оставку Савету за имплементацију мира (ПИЦ) уочи подношења извештаја у УН. Иако је Шмит навео приватне разлоге, Врањеш истиче да се у кулоарима говори о притиску нове америчке администрације.

Њему је забрањено санкцијама, речено му је да мора под хитно да поднесе оставку и брзо напусти БиХ. Све то му је речено од стране нове америчке администрације

"Њему је забрањено санкцијама, речено му је да мора под хитно да поднесе оставку и брзо напусти БиХ. Све то му је речено од стране нове америчке администрације", рекао је Врањеш, објашњавајући да је Шмит био "лојалан војник Бајденове администрације" и да Вашингтон не гледа благонаклоно на експоненте бивше власти.

Као други мотив, Врањеш наводи планиране америчке инвестиције у гасовод "Јужна интерконекција" (ЛНГ са Крка), који чини конкуренцију руском гасу. У кулоарима се спекулише да је породица председника Трампа, тачније брат бившег саветника за националну безбедност генерала Флина, повезана са тим компанијама.

"Они нису желели да своје инвестиције окаљају тиранским методама као што су бонска овлашћења, наметања и завртања руку, него желе апсолутну леге артис ситуацију – да све одлуке доносе стране унутар БиХ, у складу са Дејтоном", нагласио је амбасадор, подсећајући и на изјаву званичника САД при УН да је време за транзицију управљања на локалне лидере.

Размиоилажење Америке и Европе око ОХР-а

Вашингтон као најизвеснијег Шмитовог наследника за ПИЦ предлаже италијанског дипломату Ландија (представника Малтешког реда при Ватикану), који би дошао на ограничен мандат и без бонских овлашћења, чему се Европа противи.

"Европи не одговара такав модел, они сматрају да треба да остане снажна међународна присутност. Спекулише се да француски и немачки министри за Европу долазе у Сарајево да покушају да онемогуће долазак Ландија", каже Врањеш.

Генеза "бонских овлашћења" и позиција ентитета

Осврћући се на Декларацију Народне скупштине Републике Српске, за коју је гласало 57 од 60 посланика, Врањеш истиче да су по Дејтону за све измене потребни споразуми два ентитета.

"Овим актом Република Српска је јасно послала поруку Савету безбедности да је једна од две стране сагласна са потпуним гашењем позиције високог представника", изјавио је Врањеш, наглашавајући да су и Хрвати у БиХ ближи затварању или измештању канцеларије у Беч, док једино бошњачка елита заговара останак ОХР-а.

Амбасадор је подсетио да Анекс 10 третира само цивилну имплементацију, а да су бонска овлашћења настала мимо међународног права. Позвао се на изјаве Полин Невил Џонс и бившег представника Карлоса Вестендорпа који су касније признали да је то била "превара" како би се заобишле стеге међународног права. Као врхунац тога, Врањеш наводи Шмитово наметање измена Кривичног законика БиХ по којима се данас суди Милораду Додику.

"Ту нигде нема у савременим демократијама ниједан сличан пример да је неко своје деловање издигао изнад закона. По том казненом делу ће се судити Милораду Додику, чиме је нарушена изборна воља српског народа. То је стварно невероватно", упозорио је Врањеш.

Брисел и "кукавичје јаје" Билта и Петрича

То је сасвим довољно да Република Српска распише референдум и пита своје грађане да ли желе више да остану као страна унутар БиХ у том процесу уласка у ЕУ

Врањеш наглашава да је немогућност унутрашњег консензуса кључна заоставштина Кристијана Шмита, али подвлачи да је он деловао уз подршку ЕУ, која финансира ОХР са преко 50 одсто буџета чиме је, каже, прекршила сопствени Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП).

Истовремено, недавни предлог Карла Билта и Волфганга Петрича да се ОХР укине, али да се његове надлежности пребаце на Брисел кроз преговарачка поглавља, назвао је "кукавичјим јајетом" којим се покушава отимање имовине и укидање права вета Републици Српској.

"То је сасвим довољно да Република Српска распише референдум и пита своје грађане да ли желе више да остану као страна унутар БиХ у том процесу уласка у ЕУ", сматра амбасадор.

Опција референдума и односи са Вашингтоном

Врањеш сугерише да би се такав референдум о наставку евроинтеграција могао спровести унутар Републике Српске како би руководство имало јасне смернице наспрам притисака из Брисела, који се према локалним актерима односи као према "вечитим малолетницима". Као алтернативу савезима, амбасадор истиче принцип "у се и у своје кљусе" и развој кроз билатералне споразуме.

Насупрот Бриселу, Врањеш указује на раст степена разумевања са Вашингтоном, наводећи примере посета Жељке Цвијановић.

"Раније би наши функционери у Стејт департменту досезали највише до нивоа заменика

помоћника секретара. Данас госпођа Цвијановић остварује директну комуникацију на министарском нивоу. Са новом администрацијом успостављамо партнерство и тражимо равноправан дијалог три стране, што Американцима више није проблем, већ само Сарајеву и Бриселу", нагласио је амбасадор.

Очекивана од октобарских избора и будућност БиХ

Говорећи о предстојећим изборима 4. октобра, Врањеш у Републици Српској очекује континуитет актуелне власти због велике разједињености опозиције коју описује као "комичну". Наводи да је владајућа коалиција око СНСД-а потпуно хомогенизована и да ће имена кандидата објавити крајем јуна или почетком јула.

У Федерацији БиХ предвиђа стабилну позицију ХДЗ-а и велики повратак СДА Бакира Изетбеговића у Председништво БиХ, што представља нови ризик од прегласавања Хрвата и јачање иницијативе за трећи ентитет.

"Он је жице политичког система одврнуо до те мере да још нису поотпадале, али нема никакве хармоније. Он је раштимовао БиХ до тог нивоа. Шанса за унутрашњи дијалог пре његовог доласка 2021. године била је значајно већа него данас када одлази. Овако данас, из 2026. године ако посматрамо, већа је шанса да ће се Босна и Херцеговина распасти, ја се надам мирно, него што можемо да се вратимо на те поставке које је некад својевремено Дејтон прописао", закључио је Александар Врањеш у разговору за емисију У средишту пажње Првог програма Радио Београда.

(РТС)